

Ik leerde Saleem op de kleuterschool kennen. In de pauzes schold hij me uit en bekogelde me, samen met zijn Pakistaanse vriendjes, met stokken en steentjes alsof ik een verschoppeling was die verbannen moest worden. Een halfjaar later, aan het einde van de zomer van 1983, veranderde alles toen we op de openbare basisschool De Bijlmerhorst bij elkaar in de klas kwamen. We werden onafscheidelijk.

Net als ik was Saleem niet in Nederland geboren. Zijn wieg stond in Birmingham, waar veel van zijn Pakistaanse familie woonde. Op zijn derde was hij met zijn ouders, broer en zus naar Amsterdam gekomen waar ze zich in de flat Echtenstein hadden gevestigd. Ondanks zijn geringe lengte was Saleem een opvallende verschijning: hij was de enige van onze school die rondliep in pantalons. Daarboven droeg hij keurige lichtblauwe of witte overhemden die zijn moeder bij Marks & Spencer kocht. Zijn voeten had hij niet, zoals de rest van ons, in gympen maar in bruinleren instappers gestoken, alsof hij een kleine zakenman was die zich verwaardigd had om met ons om te gaan. En hij was de enige jongen in onze klas die gel in zijn haar deed. Zo hield hij zijn strakke zijskeiding zelfs tijdens de vechtpartijen in de pauze keurig in model.

In de eerste klas begon ik met observeren. Juffrouw Sylvia was een Hindoestaanse vrouw van wie ik de leeftijd moeilijk kon inschatten. Ze zag er ouder uit dan mijn moeder maar veel jonger dan onze oude buurvrouw van één hoog. Ze droeg een neusring en opvallende groene oogschaduw. Tijdens de eerste schooldag vertelde ze de klas dat ze in Paramaribo geboren was. 'Dat is de hoofdstad van Suriname, een land dat tot 1975 bij Nederland hoorde.

Maar Suriname ziet er heel anders uit en heeft een tropisch klimaat.'

Juffrouw Sylvia leerde ons lezen. Aan het bord hing het klassieke beeld dat haar daarbij moest helpen. Ze wees ernaar en zei: 'Aap! Noot! Mies!' Omdat ik niet begreep waarom ze de kat Mies noemde, zweeg ik terwijl de klas in koor haar woorden herhaalde. Niet veel later verbaasde het me dat de witte hond op de tekening 'Kees' werd genoemd. Het stoorde me dat we in koor dingen moesten roepen die niet klopten. Ik verloor mijn interesse in de suffe tekeningen op de poster en terwijl de klas hardop oefende, begon ik bomen, huizen en auto's te tekenen.

Op een ochtend moesten we om beurten uit een boekje voorlezen. Eerst was het de beurt aan Soenita. Ze deed het beheerst, haar uitspraak was keurig. Daarna mocht Saleem. Ik hoopte dat hij het er slecht vanaf zou brengen en dat hij net als ik zijn interesse had verloren in het alfabet. Hij deed zichtbaar zijn best en was weliswaar minder goed dan Soenita, maar goed genoeg om een goedkeurend knikje van juffrouw Sylvia te ontvangen. Toen was het mijn beurt. Pas op dat moment wierp ik een eerste blik in het boekje dat voor mijn neus lag. Ik slikte en vroeg me af wat ik moest doen. Ik zag de letters op de bladzijde. Ik dacht hard na. Als ik me goed concentreerde kon ik misschien de woorden met twee letters ontrafelen. Maar het ging niet. Ik besloot maar alles letter voor letter uit te spreken. 'I... K... W... I...'

'Stop, Metin,' zei juffrouw Sylvia streng. 'Je moet voorlezen en niet losse letters uitspreken. Begin maar opnieuw.'

Ik knikte, maar wist niet hoe ik het anders moest voorlezen. 'i... k...w...'

De klas kon haar ongeduld niet meer bewaren en riep in koor: 'ik wil!'

Ik kromp ineen.

Tijdens mijn allereerste ouderavond zat ik met mijn moeder en zus tegenover juffrouw Sylvia. Het was de eerste keer dat ik in ons klaslokaal niet op mijn eigen plek zat.

'Uw zoon is een lieve jongen, hij kan goed tekenen.' Juffrouw Sylvia zuchtte en vouwde haar handen in elkaar. 'Maar hij is ook een dromer.' Ze keek me nu aan. 'Metin is vaak afwezig. Hij staart altijd naar het plafond.' Ik kon haar doordringende blik niet lang verdragen en keek weg naar de tl-lampen boven ons hoofd, onbewust haar gelijk bevestigend. 'Het is niet erg, want jullie wonen hier nog niet zo lang, maar hij heeft een taalachterstand. Daardoor loopt hij achter met lezen.'

Mijn zus deed haar best de woorden van mijn juf te vertalen voor mijn moeder. Ze gebaarde en fluisterde, alsof ik het niet mocht horen. Mijn moeder knikte begripvol.

‘Metin moet meer lezen,’ zei de juf. Ze probeerde met haar handen een boek uit te beelden. ‘Ik adviseer u hem mee te nemen naar de bibliotheek in Ganzenhoef.’

In haar heilige missie om mij en mijn zus succesvol te laten zijn op school, bracht mijn moeder ons de volgende dag al naar de bibliotheek. Ik had een groot en licht gebouw verwacht waar honderden mensen zich om oude boeken stonden te verdringen. Maar de bibliotheek van Ganzenhoef was een onopvallend laag gebouw zonder al te veel bedrijvigheid, gelegen onder het brede viaduct van een van de vele dreven in de Bijlmer. De mensen die er langs liepen waren onderweg naar de markt of het metrostation en als je er niet naar op zoek was, zou het gebouw je nooit opvallen. Rond de brede pilaren wemelde het van de junks die druk gebarend met elkaar praatten of naar elkaar schreeuwden. Sommigen zaten op de grond in hun vuile kleren, uitgeteld en vermagerd. Ze keken alsof ze zich hadden verzoend met hun lot en niets meer van het leven verwachtten.

‘Ik ben bang,’ fluisterde ik.

‘Ze doen niets,’ zei mijn moeder terwijl ze onrustig om zich heen keek op zoek naar de plek die haar zoon moest helpen de eerste tegenslag in zijn jonge leven te overwinnen, zodat hij op een dag door de poorten van een van de universiteiten van dit land zou wandelen en uit zou groeien tot een geslaagde Europeaan.

De blonde bibliothecaresse veerde op van haar plek toen we voor haar stonden, alsof ze ontwaakte uit een diepe middagslaap. Ze ging rechtop zitten, noteerde onze namen en overhandigde mijn zus en mij een oranje geplastificeerd pasje met onze namen erop. Daarna begeleidde ze ons naar de kinderboekensectie. ‘Zoek hier maar wat leuks uit,’ zei ze met een uitnodigend gebaar dat me het opwindende gevoel gaf dat alles er speciaal voor mij was neergezet. Ik hoopte dat ze me een boek zou helpen uitzoeken, maar hoewel het rustig was, liep ze snel terug naar de balie alsof ze nog wat slaap in te halen had.

Ik bekeek de kleurrijke ruggen van de boeken, trok er een paar uit de kast en sloeg ze open. Mijn oog viel het eerst op tekeningen van spelende kinderen en ik moest mezelf dwingen een korte blik te werpen op de vermaledij-

de letters die veel te veel ruimte in beslag namen. Ik kon me er niet op concentreren en besloot dat ik het moment van ontcijferen mocht uitstellen tot we thuis waren. Ik koos boeken waarin de afbeeldingen van dieren overheersten, want boven alles hield ik van dieren. Ik was verslingerd aan de tekenfilmserie *Nils Holgersson* en wilde niets liever dan net als Nils op de rug van een gans rondvliegen en naar Lapland trekken.

Die middag liet ik vier boeken over dieren afstempelen bij de dame die ons had ingeschreven. Thuis begon ik te lezen over beren, olifanten en apen, en de woorden die ik voorheen slechts met moeite kon ontraadselen, kon ik steeds makkelijker tot me nemen. Steeds sneller sloeg ik de bladzijden om.